ئۇشبۇ كىتاب ئېلكىتاب تورى تەرىپىدىن تارقىتىلدى

ئەزىز ئوقۇرمەن، ئۇشبۇ كىتاب ئېلكىتاب تورى ئوقۇرمەنلىرى
تەرىپىدىن سكاننېرلىنىپ تارقىتىلدى.

ئېلكىتاب تورى ئادرېسى:
www.elkitab.org

ئېلكىتاب

ئېلكىتاب تورى ئادرېسى:
www.elkitap.org

ناخشىچى

. . . پويىز بىر خىل تاقىلداپ كېتىۋاتىدۇ . خانىمىزنىڭ ئىشىكى يېپىلغان . دېرىزە پەردىلىرى قىيا ئېچىلغان، ئىشىك سىرتىدىكى كارىدوردا ئاشخانىغا ماڭغۇچىلارنىڭ ئاياغ تاۋۇشىمۇ تۇگىگەن ، « تاقاق ــ تۇقۇق ، تاقاق ــ تۇقۇق » قىلغان بىر خىل ئاۋاز ، يۇمشاق ياتقۇنىڭ ① ئاستا تەۋرىنىشى ئانا بۆشۈگۈمنى ئەسلىتىدۇ ، مەن ئاتمىشتىن ئاشقان ئاقۋاش ② بوۋاي بولسامۇ ، شۇ تاپتا ھۇزۇر ۋە ئارامدىن بوۋاقتەك كۇلۇمسىرەيمەن ، كۆزلىرىم ئىختىيارسىز يۇمۇلماقتا . . .

ــ ناخشا ، دۇتتار ③ ! . . .

مېنىڭ ھەمراھىم يەنى مېنى بېيجىڭغا داۋالىتىشقا ئېلىپ كېتىۋاتقان يىگىت تەنتەكلىك ④ قىلىپ ۋارقىرىدى . ئارامىمنى بۇزغانلىقى ئۈچۈن رەنجىشكە توغرا كەلدى ⑤ :

ــ يېشىڭىز قىرىقتىن ئاشتى ، ئۇنىڭ ئۈستىگە باشقارمىنىڭ مۇئاۋىن باشلىقىسىز ، قىلىقىڭىز ئۈچ ياشلىق بالا . . .

مەن تام تەرەپكە ئۆرۈلدۈم ⑥ .

ــ ئا جۇيجاڭ ، ھوي ئاتىڭجاڭ ، ناخشا ، ناخشا ئېيتىۋاتقان يەردە نېمە ئۇيقۇ . نېمە خىيال !

ئۇ يەنە يېنىكلىك قىلىشقا ۋە چاقچاق بىلەن مېنىڭ خاپىلىقىمنى قايتۇرۇشقا باشلىدى . ئۇ يۇمشاق ياتقۇدىن يەرگە چۈشتى ۋە ساپما كەشىنى شىپىلدىتىپ مېڭىشقا ۋە ھاياجان بىلەن سۆزلەشكە باشلىدى :

— پويىزدا نېمە قىلىپ يۈرگەن سازەندە بۇ ① ؟ ئەنە، تىڭشاڭ، دۇتتار سازلاۋاتىدۇ . . .

پويىز رادىئو كانىيىدىن راستلا دۇتتارنىڭ گۈڭگۈلدىغان ئاۋازى ئاڭلاندى، راستىمنى ئېيتسام، مەن ناخشا خۇمارى، ھازىرمۇ پات - پات دۇتتار چېلىپ ناخشا ئېيتىپ ئۆز ئاۋازىمدىن ھۇزۇر ئالىمەن. ئىككى سەر ئېچىۋالغان كۆنلىرىم بىر يۈرۈش ناخشىلاردىن، مەسىلەن: « خان لەيلۇن ② » ياكى « يەتتە ئۆزگىرىش ③ » نى ئېيتىپ تۈگىتەلەيمەن. ناخشام ئۆزۈمگە قاتتىق تەسىر قىلغان كۆنلىرى ئايالىم يېنىمغا كېلىپ ئولتۇرىدۇ - دە، ئۇھ تارتىپ:

— رەمىتى نەبىكامدەكلا ئېيتتىڭىزا، ئۆپكەم ئۆرۈلۈپ، تاسلا قالدىم بوقۇلداپ يىغلىۋەتكىلى، — دەيدۇ. بۇنداق چاغدا مەن دوستۇم نەبىنى ئەسلەپ كۆزلىرىمنى نەمدىۋالىمەن. ئۇ گويا دۇنياغا مېنىڭ كۆڭلۈمنى ئېچىش ئۈچۈنلا يارالغاندەك، كېچە - كېچىلەپ ناخشا ئېيتىپ بېرەتتى، ساز چېلىپ كۆڭلۈمنى ئالاتتى ④. مەن ھازىر بېيجىڭغا بېرىپ داۋالىنىپ، ساقايغاندىن كېيىن يەنە ناخشا ئېيتماقچى، يەنە خۇشال - خورام 20 — 30 يىل ياشىماقچى، لېكىن ئاجايىب ناخشىلارنى قالدۇرغان دوستۇمچۇ ؟ ئۇ ئۆز كۆڭۈلچەكلىكى ⑤ بىلەن ماڭا ئوخشاش قانچىلارنى خۇشال قىلىپ ۋە ئاخىر ئارماندا قالدۇرۇپ ⑥، قىرىق نەچچە يېشىدا دۇنيادىن ئۆتتى. مېنى ناخشىچى قىلىپ قويغانلىقى ئۈچۈن، ھەر قېتىم ناخشىنىڭ گېپى چىقسىلا نەبى يادىمغا يېتىدۇ.

— پاھ ! نېمىدېگەن مۇڭ !

ھەمرىھىم ھاياجان بىلەن ۋارقىرىدى. مەن بۇ قېتىم خاپا بولمىدىم. ئۇيقۇم قېچىپ، قۇلىقىمغا دۇتتارنىڭ تونۇش ۋە مۇڭلۇق ئاۋازى ئاڭلىنىشقا باشلىغانىدى.

@Qomul0902

— تىنچ ئولتۇرۇپ تىڭشاڭ سېلىمجان ! — دېدىممەن ئاستا ئاۋاز بىلەن .

— يۈرەكنى غىدىقلاۋاتسا ! . . . پاھ ! . . .

ئۇ يەنە ۋارقىرىغان بولار ئىدى ، لېكىن ناخشا باشلىنىپ كەتتى .

ناخشا ، مەن كۆپ ئاڭلىغان لېكىن زادىلا ئاڭلاپ قانمىغان غۇلجا ناخشىسى ، كىچىكىمدىن تارتىپ خۇشاللىقىمنىڭ جارچى- سى ، قايغۇلىرىمنىڭ ئۇزاتقۇچىسى بولۇپ كەلگەن ناخشا . ئانا تۇپراقنىڭ ئاق نېنىدەك ، تەملىك سۇيىدەك ، سۈزۈك ھاۋاسى- دەك ، خۇددى لەززەتلىك ئانا سۈتىدەك ① ھايات بەخش خەلق ناخشىسى ئاڭلىنىشقا باشلىدى . ناخشا مېنى ئۆز كۈچى بىلەن بۇ- لۇتلار ئارىسىدا ئۇچۇرۇپ ، ئىلى دەرياسى بويىغا – بۇ يەردىن بەش – ئالتە مىڭ كىلومېتىر يىراقتا تۇرغان گۈزەل يېزامنىڭ باغ- لىرىغا ئاپىرىپ تاشلىدى : مەن شاختىن – شاخقا سەكرەپ تەمبۇر ئاۋازىغا مەست بولغان بۇلبۇلنىڭ ئاۋازىنى ئاڭلىدىم ، قاتار - قاتار تېرەكلەر ئاستىدىكى ئېرىق بويىدا بۆك ئۆسكەن گۈناۋاز ، بۆل- جۈرگەنلەرنى ② كۆردۈم ، ئىلى دەرياسىنىڭ جانغا ئارام ③ سۈ- يىگە چۆمۈلدۈم – دە ، قايتىپ كېلىپ باغ ئارىلاپ شورىلاردىن ، سۆگۈچلەردىن ④ ئۆمىلەپ ئۆتۈپ ، مېۋىلىك دەرەخ- لەرگە ياماشتىم . . .

تۇتاش باغلار ، پايانسىز ئېتىزلاردا مەن ناخشا ئېيتمىغان قايسى يەر قېلىۋىدىكىن ؟ . . .

تونۇش ناخشا ، تونۇش ئاۋاز ماڭا ئۆمۈر بويى ئۇنتۇلماي- دىغان بىر يىگىتنى ئەسلەتتى : 17 – 18 ياشلارغا كىرگەن ، ئاق كۆڭلەك ، قىزىل دوپپا ، كۆك ئىشتان ۋە پۇتىغا پاپپاقسىز چۆ- خەي كىيگەن بۇغداي ئۆڭلۈك ⑤ ، قاڭشالىق ، ئۇزۇن كىرپىك

@Qumul0902

لىك يوغان كۆزلىرى ئۇيۇلۇپ تۇرىدىغان يىگىت دۇتتارنىڭ يۇ-
زىگە ئىگىشىۋېلىپ ، ناخشا ئېيتماقتا . ئۇنىڭ ئاۋازى تاڭ سەھەردە
سايرىغان بۇلبۇل ئاۋازىغا ئوخشاش يېقىملىق ، بۇلاق سۈيىدەك تازا
ۋە شوخ ئىدى . مانا شۇ يىگىت كۆز ئالدىمغا كەلدى .

كانايدا ناخشا ئېيتىۋاتقان شۇمىدۇ ؟ . . .

ناخشا توختىغاندا سېلىمجان ئالدىراپ شىبلىتىنى كىيدى ـ
دە ، سىرتقا قاراپ ماڭدى .

ـــ مەن ئۇنى باشلاپ كېلىمەن !

سېلىمجان چىقىپ كەتكەندىن كېيىن مەن ئەنسىزلىككە
چۈشتۈم .

« شۇمىدۇ ، ئەگەر شۇ بولسا قايسى يۈزۈم بىلەن كۆرۈ-
شىمەن ؟ ئۇنىڭغا نېمىمۇ دەيمەن ؟ ئۆتكەن ئىشلارنى يۈزۈمگە
سالمىغان تەقدىردىمۇ ، ھېچبولمىغاندا مەنىلىك قاراپ قويۇشى
مۇمكىنغۇ . . . »

ئۆتكەن خاتىرىلەر كۆز ئالدىمغا كەلدى .

. . . چارەك ئەسىر ① ئىلگىرى . مەن ئايالىم ۋە قى-
زىمنى ئېلىپ غۇلجىغا دەم ئېلىشقا باردىم . ئەتىسىلا نەبى خادىك
هارۋا ② بىلەن مېنى يېزىغا ئېلىپ كەتمەكچى بولۇپ كەلدى .
مەنمۇ شۇنى خالايتتىم . نەبىنىڭ مېھماندوستلۇقى ، ساز ـ ناخشى-
لىرى توغرىسىدا گەپ سېتىش ③ ئارتۇقچە . ئۇنىڭ لەتىپىگە
ئۇستىلىقى ، خۇشچاقچاقلىقى ، كىشىگە ئارام بەرمەي كۈلدۈرى-
دىغانلىقى . . . مانا مۇشۇلارلا ھازىرغىچە مەن ئۇچراتقان ئادەملەر-
نىڭ ھېچقايسىدا يوق . ئۇ چاقچاقتىن كېيىن تەرلەپ ـ پىشىپ
ساز چالاتتى ، ئادەمنىڭ يۈرىكىنى ئېزىدىغان ④ ناخشىلارنى ئېي-
تاتتى . ئارىلىقتا ناخشىلارنىڭ تارىخى توغرىسىدا قىزىقارلىق ھې-
كايىلەرنى ئېيتاتتى . بېيىتلارنى ⑤ چۈشەندۈرەتتى ، مۇقام شې

@Qomul0902

ئىرلىرىنى يېشىپ بېرەتتى . مەن ئۇنىڭ بىلەن بىللە بولسام ، كۈنىنىڭ قانداق ئۆتكىنىنى بىلمەي قالاتتىم ، كۆكگۈل - كۆكسۇم ئېچىلىپ - يايراپ كېتەتتىم ① . . . شۇنىڭ ئۈچۈن مەن مېنىڭ نازىرلىقىم ھۆرمىتىگە كەلگەن يايلاق ، چاي ، دەريا بويى ، باغ سەيلىلىرىنى رەت قىلىپ ، ئىككىلەنمەستىن دوستۇمنىڭ ھارۋىسىغا چىقتىم - دە ، يېزىغا كەتتىم .

ئۇنىڭ سەككىز بالىسى ۋە مېھماندوست ، ئوچۇق - يورۇق ، تىنىمسىز ئايىلى بىزنىڭ چىققىنىمىزغا چىن يۈرىكىدىن خۇشال بولدى . شۇ ئاخشىمى ئۇ مال سويۇپ يۇرتقا چاي بەردى .

ئەتىسىدىن باشلاپ بوستانلار ، ئۆستەڭ بويلىرى ، شارقىراتمىلارنىڭ ② ئەتراپلىرى ، باراڭ ، پېشايۋانلار ھەتتا قوغۇنلۇقتىكى باراڭلاردا ئولتۇرۇش باشلاندى . سويۇلۇۋاتقان قوي ، تۆكۈلۈۋاتقان مېۋە ، چېلىنىۋاتقان ساز ، ئېيتىلىۋاتقان ناخشا ، بولۇۋاتقان چاقچاق . . . مەن ئۇچاغدا گويا بالىلىقىمغا قايتقاندەك بولۇپ قالغانىدىم : تاڭ سەھەرلىكى قىزىلگۇل غۇنچىسىنىڭ گۈل بولۇپ ئېچىلىشىنى كۆرۈش بۇلبۇلغا نېسىپ بولمىغىنى بىلەن ، مەن ۋە نەبى ئىككىمىزگە تالاي قېتىم نېسىپ بولغان ③ ، ئېتىزدا ئايسىز ئاسماندىكى يۇلتۇزلارغا قاراپ ئوتدا يېتىپ بەس - بەس بىلەن ناخشا ئېيتىش بىزنىڭ ئەڭ ياخشى كۆرىدىغان ئەمگىمىز ئىدى ، بۇقېتىم گۈلنىڭ ئېچىلغىنىنى كۆرمىگەن بولسامۇ ، بىر قېتىم نەبى بىلەن خاماندا ياتتىم . ھەتتا گۈلخان يېقىپ كاۋا كۆمۈپمۇ يېدۇق . . . نەبى بىلەن ياشلىقنى ، گۈزەل چاغلىرىمىزنى ئەسلەشتۇق . چۈنكى بىز ئۇ چاغدا قىرىقتىن ئاشقان قىران ئادەملەر ④ ئىدۇق . ماڭا قارىغاندىمۇ نەبى ياشلىق چاغلىرىنى ھاياجان ۋە كۆز يېشى بىلەن ئەسلەيتتى . چۈنكى ئۇ ياشلىقى بىلەن مەندىن بۇرۇنراق خوشلاشقان — چاچ - ساقاللىرى ئاقىرىشقا باش

@Qemul0902

لىغان ، كۈلكە كەتمەيدىغان ئۇرۇق يۈزىنى ، مېھر - شەپقەت يېغىپ تۇرىدىغان كۆزلىرىنىڭ قۇيرۇقلىرىنى قويۇق ۋە چوڭقۇر قورۇقلار بېزىگەن ئىدى .

— قارىغىنا ، قىزىلقاچا ئۆرۈكتەك سۈزۈك تۇرۇپسەن ، — دەيتتى ئۇ ماڭا زوق بىلەن سىنچىلاپ قاراپ ، — ئىككىمىز بىر ياشلىق ، لېكىن مەن بوۋاي ، سەن يىگىت ، سەن دۆلەت كۆرسەڭ ① مېنىڭ بەدەن - بەدىنىم قۇۋۇنۇپ كېتىدۇ② ئابدۇل .

ئېيتقىنا ، كىچىك ماشىناڭدا ھۇزۇرلىنىپ ئولتۇرغىنىڭدا مەشچى ئاغىنەڭ نەبىنى ئويلاپ قويامسەن ؟ ئويلايسەن ، ئەسلەيسەن . مەن بىلىمەن ، سېنىڭ ئاشۇ نازىرلىقنى تاشلاپلا مېنىڭ يېنىمغا كېلىۋالغۇڭ كېلىپ كېتىدۇ ، مەن يوق يەردە زېرىكىپ ئۆلسەنغۇ دەيمەن ، ئابدۇل !

مەن ئۇنىڭ دوستلۇق مېھرى ۋە ئىشەنچىگە تولغان سۆزلىرىنى ئاڭلاپ چىن كۆڭلۈمدىن خۇشال بولىمەن - دە ، ئۇنى مۈرىسىدىن قۇچاغلايمەن ③ :

— ناخشا ئېيتقىنا نەبى ، ئېيتقىنا ئاداش ، ناخشاڭ قۇلىقىمدىن زادىلا كەتمەيدۇ ، چىرايىڭ قېرىغان بىلەن ئاۋازىڭ بۇرۇنقىدەك تازا ، يېقىملىق ، ئېيتقىنا ئاداش ، يۈرەك قانغۇچە . . .

ئۇ بىردە يالغۇز دۇتتار بىلەن ، بەزىدە دۇتتارنى ماڭا بېرىپ تەمبۇر بىلەن ناخشا ئېيتاتتى . مەن ئۇنىڭ تەمبۇرىغا دۇتتارنى تەڭكەش قىلىپ ، قىسقا ياز تۈنلىرىنىڭ قانداق ئۆتۈپ كەتكىنىنى سەزمەيتتىم . ئۇنىڭ تۈن بويى ئېيتسىمۇ بىر قوشاقنى ياكى بىر ئاھاڭنى تەكرارلىماسلىقى ، بىرسىدىن بىرسى مەنىلىك بولغان قوشاقلارنى ئەلى ناخشىلىرىنىڭ باي ئاھاڭلىرى بىلەن ئېيتىشى مېنى قىزىقتۇرۇپ ، ناخشا ۋە سازنىڭ زور ئېقىمى ئىچىگە

@Gömul0902

ئىختىيارسىز سۆرەپ ئېلىپ كىرىپ كېتەتتى . . .

كانايدىن ئاڭلانغان ناخشا نەق شۇ ناخشىنىڭ ئۆزى ئە‑دى . سېلىمجان خانىگە ھاسىراپ يېتىپ كىردى :

— تاپتىم ، ئا جۇيجاڭ ، يېشى ئەللىككە تاقىغان ، چاچ ‑ ساقاللىرى ئاقارغان بىر ئەما ئادەمكەن ① ، — دېدى ئۇ ئالدىراپ سۆزلەپ ، — ئادەمنىڭ ئىچى سىرىلىپ كېتىدۇ ، ئالتە ‑ يەتتە ياشلىق بىر ئوغلى ، ئايلى بىلەن يېيىجىڭغا كۆزىنى داۋالىتىشقا مېڭىپتۇ .

— نېمىشقا ئىدارىسىدىن ئادەم قوشماپتۇ؟

— ئۆزىمۇ ، ئايلىمۇ ئىشسىزكەن ! — دېدى سېلىمجان مەيۇسلىنىپ ، — ئۇنىڭ بايىقى خۇشاللىقى ، چاقچاقلىرىدىن ئە‑سەر قالمىغانىدى ② . بىز جىم بولۇپ قالدۇق .

— يول خىراجىتى ، داۋالىنىش ھەققى . . . ئاسانمۇ؟ ئايلى ۋاقىتلىق ئىشلەپ قانچىلىك پۇل تاپقاندۇ ؟ يېمەمدۇ؟ كىيمەمدۇ . قانچىلىك ئېشىنالىسۇن ؟ . . . نەدىكى سەيگۇيۇەنلەر نەچچە مىڭ يۈەنلەپ پۇللارنى بۇزۇپ ‑ چېچىۋەتسە ، ھۆكۈمەت كۆتۈرىدۇ . روھىي بايلىق يارىتىدىغان مۇنداق ئادەملەرگە قارايدىغان كىشى يوق . . .

سېلىمجان ئۆزىچە غودۇڭشىغىلى تۇردى . ئۇ كىمگىمۇ نارازى بولۇپ ، بىرلىرىنى جىملەيتتى ③ . لېكىن مېنىڭ بۇنى بىلگۈم كەلمەيتتى .

— ئېتىنى سورىدىڭىزمۇ ؟

— سورىدىم ، ئېتى جانىكەن !

— جانى ؟ . . .

مەن چۆچۈپ كەتتىم ، ئاق كۆڭلەك ، قىزىل دوپپا كىي‑گەن 17 ‑ 18 ياشلىق بالا دەرھال كوز ئالدىمغا كەلدى .

@Qomul0902

مەن تام تەرەپكە ئۆرۈلۈپ يېتىۋالدىم. بىرخىل ئېچىنىش، ئۆز ئۆزۈمگە بولغان غەزەپ ـ نەپرەت پۈتۈن بەدىنىمنى ئوت بولۇپ ئۆرتەشكە باشلىدى. چىرايىم قانداق بولۇپ كەتتىكىن، ئىشقىلىپ سىلىمجاننىڭ كۆرمەسلىكىنى خالايتتىم...

بۇ قارىغۇ بالا شۇ نەبىنىڭ ئوغلى بولۇپ چىقسا، مەن ئاغىنەم ئالدىدا، خەلقىمىز ئالدىدا ئەيىبلىكمەن، كەچۈرگۈسىز ئەيىب شۇ تاپتا مېنىڭ گەجگەمدىن تۇلۇق تاشتەك ① باسماقتا. «بەلكىم ئەمەستۇ، جانى بەلكى بەختلىك بولغاندۇ...»

— ئاجۇيجاڭ، جاننىڭ ئايىلى ئاجايىپ ئايالكەن. جاننىڭ نە خىزمىتى، نە پۇلى، نە كۆزى بولمىسىمۇ، ناخشىغا ئاشىق بولۇپ ئۇنىڭ بىلەن تۇرمۇش قۇرۇپتۇ ②. قىسقىسى، ئۆزىنىڭ ياشلىق ھاياتىنى بىر بەختسىز ناخشىچىنىڭ كۆڭۈل ئارامى ئۈچۈن سەرپ قىپتۇ. قاراڭا، خەلقىمىز ناخشىنى قانداق قەدىرلەيدۇ ھە! لېكىن شۇ يېرى ياخشى ئەمەس، ئاجۇيجاڭ، بەزىلەر، ھەتتا بىزنىڭ بەزى باشلىقلىرىمىز ناخشىغا ئۆلگۈدەك ئامراق، ناخشىچىغا بولسا ئۆچ!

— ئۇخلىغىلى قويسىڭىزچۇ!...

ئۇ جىمىپ قالدى. لېكىن مېنىڭ بېشىم ئايلىنىشقا ③، كۆزۈم قاراڭغۇلۇشىشقا باشلىدى. دېمەك قان بېسىمىم ئۆرلىمەكتە ئىدى. ئۇنىڭ بايىقى سۆزى ماڭا بۇنچىلىك قاتتىق تەسىر قىلىدىغىنىنى بىلگەن بولسا، ئۇ گەپ قىلمىغان بولار ئىدى...

مېنىڭ كۆز ئالدىمغا يەنە ھېلىقى قىزىل دۇخاۋا دوپپا كىيگەن، نومۇسچان كۆزلىرىنى دۇتتارنىڭ يۈزىدىن نېرى قىلمايدىغان ④ يىگىت كېلىشكە، ئۇنىڭ بىلەن بىللە باغلىنىشلىق ئىشلار بىرمۇ ـ بىر ئۆتۈشكە باشلىدى:

... نەبى نومۇسچان ئوغلىنىڭ بىلىكىدىن تۇتۇپ مېنىڭ

@Qomul0902

ئالدىمغا ئەكەلدى ۋە باراڭ ئاستىدىكى كىگىزگە يۈكۈندۈ-
رۈپ ئولتۇرغۇزدى :
— ئىسمى جانى ، نېمىشقا جانى قويغىنىمنى ناخشىنى
ئاڭلاپ بىلىسەن . قول قىسقا بولغاچقا ئوقۇتالمىدىم . ئەمما ناخشى-
لىرىمنى ئۆگىنىۋاتىدۇ . ئېيت بالام ، ئۇيالما ، ئۆز داداڭ ، مەن
ئىسمىنى قۇلىقىڭغا قۇيۇۋەتكەن ئادىمىم شۇ . مەندىن كېيىن قالساڭ
بېشىڭنى سىلايدۇ ، ئېيت بالام ، ھۈنىرىڭنى كۆرسەت ، ياراپ قال-
ساڭ چوڭ يەرلەرگە كېتىپ قالامسەن تېخى !
بالا تىترەپ تۇرغان قوللىرى بىلەن ھودۇقۇپ - تەمتىرەپ
دۇتتارنى سازلىدى - دە ، پوكاندەك قىزىرىپ ① يەرگە قارىدى .
ئۇنىڭ پېشانىسىدىن چىپىلداپ تەر ئېقىشقا باشلىدى ، ئۇ دۇتتارنى
چالدى ۋە بېشىنى دۇتتارنىڭ يۈزىگە ساڭگىلىتىۋېلىپ ناخشا باش-
لىدى . ئۇنىڭ ئاۋازى دەسلەپ تىترەپ چىقتى ، كېيىن بىردىنلا
ناخشىدىن كەلگەن چەكسىز ئىلھام ② ۋە قۇۋۋەت بىلەن ئۇ ئۆزى-
نىڭ نەدە تۇرىۋاتقىنىنى ئۇنتۇدى . ئۇ « لەيلۇن » ناخشىلىرىنى
ئادەمنىڭ يۈرەك تارىنى چېكىدىغان نازۇك ھېسسىيات ۋە ئاجايىپ
ماھارەت بىلەن ئېيتىشقا باشلىدى . ئۇنىڭ ئاۋازى شۇنچىلىك ساپ
ۋە تەبىئىي ، گوياكى ياش دەرەخنىڭ نوتىسىدەك ③ ئەۋرىشىم ۋە
مەي بولۇپ پىشقان كۆكچىنىڭ ④ شىرنىسىدەك شېرىن ئىدى ،
خۇددى يىراقتىن ئاڭلانغان نەي ئاۋازىدەك ، كىشىگە بىرخىل
ھۇزۇر ۋە ئارام بېغىشلايتتى . ناخشىنىڭ ئەۋجىنى ئېيتقاندا ، ئۇ-
نىڭ ئېڭەكلىرى بىلىنەر - بىلىنمەسلا مىدىرلاپ قوياتتى ، يا تو-
مۇرلىرى كۆپمەيتتى ، يا قىزارمايتتى ، ناخشىنىڭ سېھرىي
كۈچى ⑤ بىلەن بېشىم چۈشۈپ كەتكىنىنى سەزمەپتىمەن ، ناخشا
توختىغاندا قارىسام ، ئايىلىم كۆز ياشلىرىنى سۈرتۈۋېتىپتۇ . 16
ياشلىق ئوماق قىزىم ئانىسىنىڭ مۈرىسىگە نازۇك قوللىرى بىلەن تا

@Qomul0902

يىنىپ تۇرۇپ ھاياجان بىلەن ئۇلۇغ كىچىك تىنىۋېتىپتۇ.

مانا شۇندىن باشلاپ مېنى ئويغا سالىدىغان ئىشلار بولۇشقا باشلىدى. قىزىم پات ـ پات دۇتتار ئۆگىنىمەن دەپ يىگىتنىڭ يېنىغا بېرىۋالىدىغان، ئۇنىڭ يەردىن يۇقىرى بولمايدىغان يۈزىگە تەلمۈرۈپ قارايدىغان، خالىي يەرلەردە ئۇنىڭ ناخشىلىرىنى غىڭشىيدىغان بولۇۋالدى... مەن قىزىمدىكى ئۆزگىرىشنى سېزىپ، بىر كۈنى ئانىسىغا پۈراتتىم:

گۈلنار نېمانچە خىيالچان بولۇپ كەتتى؟...

— ھەممىنى قىلغان ئۆزىڭىز... مۇشۇ يەرگە چىقمىغان بولساق، شۇ بالا يوق. قويغان ـ تۇتقىنىنى بىلمەيدىغانلا بولۇپ قالدى... يالغۇز قالسا كىتابمۇ ئوقۇمايدۇ... جانى ئېتىزدىن كەلگۈچە دېرىزىگە تايىنىپ ئولتۇرغىنى ئولتۇرغان. توۋا، جانىمۇ كېلىدۇ، كېپىنەكتەك باغقا قاراپ يۈگرەيدۇ، ناخشا، كۈلكە، كۆلەڭگۈچ ①، ئوسما ②، ئەينەك... ۋايىۋۇي، قىلىدىغان قىلىق تاپالماي قالىدۇ.

— تېزرەك كېتەيلى! — دېدىمەن خاپا بولۇپ، — بۇنداق تەنتەكلىكنى بىلگەن بولسام، غۇلجىغا ئەكەلمەيتتىم. ھېلىمۇ ياخشى، جانىمۇ بىر قىز بالىدەكلا يۈزى تۆۋەن ③ بالىكەن. ئۇرۇمچىگە كەتسەك تېزلا ئۇنتۇپ قالىدۇ!

بىز مۇددەتتىن ئون كۈن بۇرۇن شەھەرگە، شەھەردىن ئۇرۇمچىگە قايتتۇق. گەپنىڭ راستىنى ئېيتقاندا، قىزىمىزنى قاچۇرۇشقا توغرا كەلدى. مەن يالغۇز قىزىمنىڭ بىر ساۋاتسىز بالىغا كۆڭۈل بېرىشىنى خالايتتىممۇ؟ مېنىڭ قىزىم كېلەر يىلى ئونىنچىنى، يەنە ئۈچ ـ تۆت يىل ئوقۇپ ئالىي مەكتەپنى تۈگىتىشى، مۆرتى كەلسە ④ چەت ئەلگە چىقىشى لازىم، ئۇنى پارلاق ئىستىقبال كۈتىدۇ، جانىچۇ؟ ئېتىز، كەتمەن، خامان!... قىزىم

@Qomul0902

بۇنى ئويلىمىغان بىلەن مەن ئويلايمەن ـ دە ! ياشلىق ھېسسىياتىنى دەپ گۈزەل ئىستىقبالىنى قۇربان قىلىش قىزىم ئۈچۈن كۆڭۈللۈك بولغىنى بىلەن مېنىڭ ئۈچۈن ئازاب ـ دە ! . . . لېكىن شۇندىن باشلاپ قىزىمنىڭ مىجەزى ئۆزگىرىپ كەتتى ، ئۇ كەم سۆز ، خىيالچان بولۇپ قالدى ، ئۇنىڭ چىرايلىق كۆزلىرى ۋاقىتسىز ئولتۇرۇشۇپ ، ئوماق بۇرنى قىڭراقتەك قىرلىق بولۇپ قالدى . مېنىڭ تەجرىبىلىك كۆزلىرىم بايقىدى : قىزىم ھىجران ئازابىدا ئۇيقۇسىز تۈنلەرنى ، ئازابلىق كۈنلەرنى ئۆتكۈزمەكتە ئىدى . ئەنە شۇنىڭ كاساپىتىدىن قىزىم ئوننىنچى سىنىپنى ئەلا پۈتتۈرۈشنىڭ ئورنىغا ياخشى پۈتتۈرۈپ قالدى . . .

قىزىم ئالىي مەكتەپنىڭ ئىككىنچى يىللىقىغا بارغاندا ئاندىن ھېلىقى ئازابلاردىن قۇتۇلۇپ ، خېلى تېتىكلىشىپ قېلىۋىدى ، يەنە تۇيۇقسىزلا ئۆچكەن چوچۇلا ① گۆركىرەپ يېنىشقا باشلىدى :

بىر كۈنى ئۆيىمىزگە تۇيۇقسىزلا خورجۇن ـ قاچىسىنى كۆتۈرۈپ جانى كىرىپ كەلدى ، ئۇنىڭ ھېلىقى ئوياتچان كۆزلىرى ھازىر يىگىتلىك غورۇرى ② بىلەن تولغان ، تولۇق ۋە چىرايلىق يۈزى دادىسىنىڭ ياشلىقىنى ئەسلىتەتتى ، ئۇ چايدىن كېيىن يېزا سوۋغا ـ سالاملىرىنى بىزگە سۇنغاندىن كېيىن مۆڭگىلىنىپ يەرگە قارىدى :

— دادام بولغان بولسا بۇنداق قۇرۇق يولغا سالمايتتى ، دادامنىڭ ئۆلۈمى بىزنى توزۇتىۋەتتى ③ . . .

مەن نەبىنىڭ ئۆلۈپ كەتكەنلىكىنى ئەمدىلا ئاڭلىدىم ، ياشلىرىم تاراملاپ ئاقتى . ئوغلىغا قىزىم ئاشىق بولۇپ قالغىنىغا ئاچچىق قىلىپ ئۇنىڭغا خەتمۇ يازمىغانىدىم ، قىلغان بۇ ئىشىمغا قاتتىق ئۆكۈندۈم . — ھە ، دېگەن بىلەن سەن بولساڭمۇ كېلىپ يوقلىدىڭ مانا . . . ! — ئۇزاق جىمجىتلىقتىن كېيىن مەن

@Qomul0902

شۇنداق دېدىم .

— دادام سەكراتتا يېتىپمۇ سىزنى تىلغا ئالدى ، — دېدى جانى چۆچىلىق ياغلىقى ① بىلەن كۆز يېشىنى سۈرتۈپ ، — تېخى ئېغىر كېسەل ياتقاندا بىر كۈنى سىز ياخشى كۆرىدىغان « لەيلۇن » نىڭ ئۆچىنچى ناخشىسىنى غىڭشىپ ئېيتتى . . .

يۈرەك ـ باغرىم ئېزىلدى . قەدىردان دوستۇم ئەمدى ماڭا ناخشا ئېيتىپ بېرەلمەيدۇ ، تېخى ئۇنىڭ ئېيتىپ تۈگىتەلمىگەن ناخشىلىرى بار ئىدى ، ئەلۋەتتە . چۈنكى ئۇ قىرىق نەچچە يىللا ياشىدىغۇ ! . . .

جانى ئەسلى كۆرەككە ② كەلگەن ئىكەن . ئۇنى ئۇرۇمچىدە ئېلىپ قاپتۇ . قىرىشقاندەك مەن شۇ يىلى مۇشۇ مەدەنىيەت ـ تەشۋىقات ئىشلىرىغا مەسئۇل بولۇپ يۆتكەلدىم . دېمەك ، ئۇ مېنىڭ قول ئاستىمدا بولۇپ قالدى .

ئۇ پات ـ پات بىزنىڭكىگە كېلىپ ـ كېتىپ تۇردى . بۇ كۈنلەردە قىزىم قايتىدىن تولۇپ ـ ئېچىلىپ ③ ، تېتىكلىشىپ كەتتى . . . مېنىڭ ئۈچۈن ئېغىر كۆڭۈلسىزلىكلەر باشلاندى . شۇنىڭ ئۈچۈن بىر يىلغا قالمايلا جانىنى يامان كۆرۈپ قالدىم . مەن ئايالىمغا ھەتتا :

— ئۇنىڭغا ئوچۇق چىراي ئاچما ④ ، ئۇنى بوسۇغىغا يولاتما ! — دەپ بۇيرۇق بەردىم .

مېنىڭ بۇيرۇقۇم قانچىلىك كۈچ كۆرسىتەلىسۇن ؟ مۇھەببەتنى ، ياشلار ئارىسىدا بولىدىغان تەشنالىقنى بۇيرۇق بىلەن يوقاتقىلى بولاتتىمۇ ؟ مەن بۇنداق قىلىشنىڭ ئەخمەقلىق ئىكەنلىكگىنى بىلسەممۇ يەنىلا شۇنداق قىلدىم : قىزىمغا ئايالىم ئارقىلىق جانىنى كۆڭلىدىن چىقىرىش توغرىلىق بۇيرۇق بەردىم .

كېچىكىدىنلا مېنىڭ سۆزلىرىمنى مۇقەددەس قانۇن ⑤

@...0902

ۋە ئۆز ھەرىكىتىنىڭ يېتەكچىسى دەپ بىلىشكە ئادەتلەنگەن قىزىم جانىدىن ئۆزىنى قاچۇرۇشقا باشلاپتۇ . لېكىن مەن قىزىمنى ھەر كۈنى ئەتىگەنلىكى قاپىقى ئىششىغان ، روھى چۈشكەن ، چىرايى سارغايغان ① ھالـەتـتە كـۆرەتـتىم ، دېـمـەك ئۇ كـېـچـىچە يـىغلاپ چىقاتتىكەن ـ دە ، لېكىن قىزىمنىڭ كۆز يېشى ، ئانىسىـ نىڭ يالۋۇرۇشلىرى مېنىڭ ئىرادەمنى قايتۇرالمىدى . چۈنكى ، مەن قىزىمنىڭ ئىستىقبالىغا ، ئۆز ئابرۇيۇمنىڭ دەخلىسىز بولۇشىغا ئىگە بولىدىغان ئاتىمەن .

— تـوۋا ، نېمىسى يارىمايدۇ ؟ — دېدى ئايالىم بىر كۈنى خۇرسىنىپ ، — جانىمۇ ئەمدى ساۋاتسىز دېھقان ئەمەسقۇ ؟

— ھە ، نېمە دېمەكچىسەن ؟ — مەن ئايالىمغا دوق قىلىـ دىـم ، — ئۇستۇېشىڭغا كاستوم ـ بۇرۇلكا ، بېشىڭغا ئاچا مالىخاي كىي ② دېمەكچىمۇ ؟ نازىرنىڭ كۇيئوغلى باشقىلارنىڭ كۆڭلىنى ئاچىدىغان ئەمەك بولسا يۈزۈڭ قىزارمامدۇ ؟

— ئۆزىڭىزمۇ ناخشا خۇمارىغۇ ؟

— مەن ناخشا خۇمارى ، ئەمما ناخشا ، سازنى ئۆمۈرلۈك كەسىپ قىلىدىغان نان قېپىلارنىڭ دۈشمىنى !

— نەبى . . . ئەمىسە . . .

— بولدى قىل !

ئايـالىمغا قاتتىق ۋارقىرىدىم . ئايالىم چۆچۈپ ، ئەندىكىپ كـۆزلىرىمگە قارىدى ، ئۇنىڭ قوي كۆزلىرىدىن ③ مۆلدۈرلەپ يـاشلار قويۇلدى . ئۇ قولى بىلەن يۈزىنى توراپ ئۆپكىدەپ يىغـ لىدى ۋە ئاشخانىغا چىقىۋېلىپ :

— ھىلىمۇ يالغۇز قىز بولغىنى ، بىلسە جانىمۇ ئۆز بالىـ سىغۇ . . . ئاغىنىسىنىڭ روھى خوش بولۇپ قالماسمىدى ؟ . . . بېشىنى سىلىغىنى ④ مۇشۇمۇ ئەمدى ؟ . . . — دېدى .

@Uumul0902

مېنىڭ بۇنداق گەپلەرنى ئاڭلاشقا تاقىتىم قالمىدى . شۇ كۈنى كېچىسى بىر ئاغىنەمنىڭكىدىن غەرق مەست ① بولۇپ پىيادە قايتتىم . كوچا جىمجىت ، شىلدىرلىغان ياپراقلاردىن ② باشقا ھېچ ئاۋاز يوق . غۇۋا ئاي يورۇقىدا قول سېلىپ ، غىڭشىپ ناخشا ئېيتىپ كېلىۋاتىمەن . مەندە ھېلىقى خاپىلىقتىن ئەسەرمۇ قالمىغانىدى . بىزنىڭ دېرىزىنىڭ ئۇدۇلىدىكى دەرەخلىقتىن بىرى مەست ئاۋازى بىلەن مېنىڭ ناخشامغا قوشۇلدى . ئۇ بىردە غىڭشىپ ، بىردە ئەسەبىيلەرچە ئۈنلۈك ۋارقىراپ قوياتتى . تۇرۇپ - تۇرۇپلا بىرسىنى تىللايتتى . ئۆزىچە غۇدۇڭشىيتتى . مەن بىر بېسىپ ، ئىككى بېسىپ ئۇنىڭغا يېقىنلاشتىم ۋە دەلدەڭشىپ تۇرۇپ ياخشى كۆرىدىغان ناخشام « لەيلۇن » نىڭ ئۇچىنچى ناخشىسىنى ئېيتتىم . مەست بىردىنلا جىم بولۇپ قالدى - دە ، بۇقۇلداپ يىغلىۋەتتى ، مەن ئۇنىڭ يېنىغا كەلدىم . ئۇ دۈمبىسىنى دەرەخكە چاپلاپ ، بېشىنى چاتىرقىغا ساڭگىلىتىپ ③ بۇقۇلداپ يىغلاۋاتاتتى ④ . مەن ئۇنىڭ بېشىنى ئاستا كۆتەردىم . ئۇ كۆزىنىمۇ ئاچالمايتتى . مەن سەسكىنىپ كەتتىم ، بۇ جانى ئىدى . ئۇنىڭ بۇ قىلىقى ماڭا قاتتىق ھار كەلدى ⑤ ، بىر نومۇسچان يىگىت مېنىڭ قىزىم ئۈچۈن بۈگۈن توپىغا مىلىنىپ ياتماقتا . مەن غەزەپتىن تىترەپ كەتتىم . ھاراق ۋە ناخشىدىن تاپقان خۇشاللىقىم شۇنىڭ بىلەن تۇزغاقتەك ⑥ توزۇپ ⑦ تۈگىدى . . .

ئارىدا ئىككى ئاي ئۆتكەندىن كېيىن . . .

شۇ چاغدا سېلىمجان يۇمشاق ياتقۇدىن چۈشۈپ يەنە ئايىغىنى كىيدى - دە :

— ئا جۇيجاڭ ، مەن ھېلىقى جانىنى باشلاپ كېلىمەن ! — دەپ تالاغا چىقىپ كەتتى .

ياق ، مەن ئۇنىڭ كېلىشىنى خالىمايمەن ، ئۇ نەبىنىڭ

@...0902

بالىسى ئاشۇ جانى بولۇپ قالسا ، بۇ بىر قورقۇنچلۇق ئىش بولمامدۇ ؟

. . . شۇنداق قىلىپ ئىككى ئايدىن كېيىن تۆۋەنكى ئىدارىلەردىن بىر تۈركۈم ئادەملەرنىڭ مەسىلىرىنى بىر ياقلىق قىلىش توغرىسىدا دوكلاتلار كەلدى . مەن بۇ ئىشقا مەسئۇل بولغاچقا ، بىرمۇ بىر قول قويۇشۇم لازىم ئىدى . بىردىنلا « جانى نەبى » دېگەن ئىسمنى كۆرۈپ قالدىم . قوللىرىم لاغىلداپ ① تىترىدى . ئۇنىڭ ماتېرىيالىنى ئوقۇپ چىقتىم . ماتېرىيالدا « پارتىيىگە قارشى » دېيىلگەن گەپ ـ سۆزلەر ئەمەلىيەتتە ماڭا قارشى گەپ ـ سۆزلەر ئىدى . ئۇزاق ئىككىلەندىم ، نەبىنىڭ مېھرى ـ مۇھەببەتلىك چىرايى ، ئايالى ۋە بالىلىرىنىڭ ماڭا بولغان ھۆرمىتى ، مېھماندوستلۇقى بىرمۇ بىر كۆز ئالدىمغا كەلدى . مېنىڭ قەلبىم ئىككى ئېغىز سۆزنى ئوشۇق يازسىلا ئۇنىڭ تەقدىرى باشقىچە بولاتتى . قانداق قىلاي ؟ پېشانەمدىن بۇژۇلداپ تەر چىقتى ② . ئۇزاق ئويلاندىم . ئاخىر قىزىم كۆز ئالدىمغا كەلگەندىلا ماڭا جۈرئەت پەيدا بولدى ـ دە ، « خەير نەبى ، مېنى كەچۈرگىن ، ئوغلۇڭ ئۆزىنىڭ دېھقانچىلىقنى قىلمىسا بولمايدىكەن ، چۈنكى سېنىڭ بالاڭنىڭ ئىستىقبالىنى دېسەم ، ئۆز بالام ئىستىقبالسىز قالىدىغان ئوخشايدۇ ، ئەپۇ قىل ، دوستۇم ، ئوغلۇڭ ئۆزۈڭنىڭ ئىزى بىلەن ماڭسۇن ، سەنمۇ ئۆز يېزاڭدا ناخشا ئېيتىپ ، ساز چېلىپ ياخشى ئۆتتۈۋېدىڭغۇ ، ئوغلۇڭغا بەخت تىلەيمەن ، ئوغلۇڭ خىزمەتتىن ھەيدەلسۇن . . . » دەپ ئۆز ئۆزۈمگە تەسەللى سۆزى ئېيتتىم ـ دە ، تۆۋەننىڭ پىكرىنىڭ ئاستىغا قوشۇلىمەن » دەپ قول قويدۇم . . .

سېلىمجان قايتىپ كەلدى . ئۇنىڭ كەينىدىن بىرسىنىڭ شىپىلداپ ماڭغانلىقى ئاڭلاندى ③ :

@Gumul0902

— ئا جۇيجاڭ ، مانا بايىقى ناخشچى جانى ، مانا بالىسى !

سېلىمجان ئۇلارنىڭ ئالدىدا يۈگۈرۈپ كىرىپ خۇشاللىقىدا نېمە قىلارىنى بىلمەي تىپىرلاپ ① يۈرەتتى . مەن ياتقۇدىن چۈشتۈم . ئالدىمدا بىر ئادەم ۋە ئۇنى يېتىلىگەن 6 ـ 7 ياشلىق بىر بالا تۇراتتى . مەن ئېنىق كۆردۈم ، ئالدىمدا جانى ئەمەس ، نەبى تۇراتتى ، باشلىرى ئاقارغان ، كۆزلىرىنىڭ قۇيرۇقىنى قويۇق ۋە چوڭقۇر قۇرۇقلار چىرمىغان ، لېكىن بۇ كۆزلەر خۇنسىز ۋە قور-قۇنچلۇق ئىدى . مەن دەرھال ئۇنىڭدىن كۆزۈمنى قاچۇردۇم ۋە پەس ئاۋاز بىلەن :

— كەل بالام ، پويىز ياخشىمىكەن . . . — دېدىم ، بالا دادىسىنىڭ كەينىگە مۆكۈپ تۇرۇپ مونچاق پاتۇرۇپ قويغاندەك ② مۆلدۈرلەپ تۇرغان چىرايلىق كۆزلىرى بىلەن ماڭا كۆلۈمسىرەپ قارىدى .

— بالام ئېتىڭ نېمە ؟

— ئابدۇل !

يۈرىكىم جىغ قىلىپ قالدى . بۇ مېنىڭ يېزىمىزدىكى ئىسمىم ئىدى . ھازىر مېنى « ئا جۇيجاڭ » ، « ئا تىڭجاڭ » دېيىشىدۇ ، ئىسمىمنىڭ نېمە ئىكەنلىكىنى كۆپچىلىك ئادەملەر تېخى بىلمەيدۇ .

مەن بالىغا سىنچىلاپ قارىدىم . بالا دادىسىنىڭ ياشلىق ۋاقتىغا يەنى مۇنۇ بوۋاي شەكلىگە كىرگەن جانىنىڭ بالىلىق ۋاقتىغا قويۇپ قويغاندەك ئوخشايتتى . مەن ئۆزۈمنى نەگە قويۇشۇمنى بىلمەي قالدىم : مېنىڭ ئۆز ۋاقتىدىكى « قوشۇلمەن » دەپ يازغان بىر ئېغىز سۆزۈم مۇنۇ جانىنىڭ تەقدىرىنى قانداق ئۆزگەرتىۋەتكەن ـ ھە ؟ مەن قول قويغان ۋاقتىمدا ئۇنىڭغا بەخت تىلىگەن ئەمەسمىدىم ؟ قېنى ئۇ بەخت ؟ ۋاقىتسىز چۈشكەن

@Qomul0902

قورۇقلار ، ئاپئاق چاچ ، دۇمچەيگەن گەۋدە . . . مۇشۇلار بەخت
بەلگىسىمۇ ؟ قېنى بالىنىڭ يېقىملىق چىرايى ؟ قېنى ئۇنىڭ ئوي-
ناق ، ئۇياتچان كۆزلىرى ؟ مەن ئۇنىڭدىن كۆزۈمنى قاچۇردۇم .
گويا ئۇ ئاشۇ قورۇلۇپ قالغان ، نۇرسىز كۆزلىرى بىلەن مېنى
كۆرۈپ تۇرغاندەك ، مېنى جىمىلەۋاتقاندەك تۇيۇلۇشقا باشلىدى .
مېنىڭ بىردىنلا بېشىم ئايلاندى . . .

— ئا جۇيجاڭ ، دورا ئىچىڭ ! . . . — دېدى سېلىمجان
مېنى يۆلەپ . — غەلىتە بولۇپ كەتتىڭىز . . . سىزگە كۆرسەت-
مىسەم بوپتىكەن . . . ھەرقانداق ۋىجدانلىق ئادەم بۇلارنى كۆرسە
بىئارام بولىدۇ . . .

ئۇ مېنى يۆلەپ ياتقۇزۇپ قويۇپ ، پويىز دوختۇرىنى چا-
قىردى . راست دېگەندەك ، قان بېسىمىم ئۆرلەپ 200 دىن ئېشىپ
كەتكەن ئىكەن . . . ئەتىسىدىن باشلاپ ، سېلىمجان ماڭا جانى
توغرىسىدا گەپ قىلمايدىغان بولۇۋالدى . لېكىن پات - پاتلا بىر -
ئىككى سائەت يوقاپ كېتەتتى ۋە روھى چۈشكەن ① ، خاپا بول-
غان ھالدا قايتىپ كېلەتتى . ئۈرۈمچىدىن بېيجىڭغا كەلگۈچە بول-
غان ئۈچ كېچە ، تۆت كۈندۈزلۈك سەپەر ئەنە شۇنداق خاپىلىق ۋە
جىمجىتلىق بىلەن ئاخىرلاشتى .

بىزگە مەخسۇس كىچىك ماشىنا كەلگەن ئىدى . ماشىنىغا
چىقىش ئالدىدا سېلىمجان ماڭا :

— ئا جۇيجاڭ ، . . . سىز مېھمانخانىغا بېرىپ تۇرالامسىز ؟
مەن . . .

— ھە ، جانىنى ئۇرۇنلاشتۇراي دەمسىز ؟

— بىز قارىمساق كىم قارايدۇ ، جۇيجاڭ ؟ — دېدى سې-
لىمجان خىجىل بولۇپ ، گويا يوشۇرۇن ئىشى ئاشكار-
لىنىپ قالغان ئادەمدەك دۇدۇقلاپ ② ، — ئۇلار بېيجىڭنى

@Qomul0902

بىلمەيدۇ ئەمەسمۇ . . .

— شۇنداق قىلىڭ ، مەڭ ، مۇنۇ پۇلنى ئۇلارنىڭ خىراجىتىگە ئىشلىتىڭ !

مەن ئۇنىڭغا بىر كاللەك پۇل ① سۇندۇم .

— ئا جۇيجاڭ بۇ ، . . .

— ئىشلىتىڭ ، يەتمىسە يەنە ئىلاجىنى قىلارمىز !

سىلىمجان شۇنچىلىك خۇشال بولدىكى ، مەن ئۇنىڭ كۆزلىرىدىن ياش ئەگىگەنلىكىنى بايقىدىم .

قانداق قىلاي ، يوشۇرايمۇ ياكى خاتالىقلىرىمنى ئۈستۈمگە ئېلىپ ئەپۇ سورايمۇ ؟ ئەپۇ سوراش ئۇنىڭغا قانچىلىك ئارام بولار ؟ ئۇنىڭ ئۈستىگە ، ئۇنىڭ كۆزى قانداق قىلىپ قارىغۇ بولۇپ قالدى ؟ بۇنىڭ ماڭا مۇناسىۋىتى يوققۇ ؟ ئەلۋەتتە ماڭا بۇنى بىلىشنىڭ ھاجىتى يوق . تاياق ، ياكى تۈرمە . . . كىملەر كۆرمىگەن ؟ مەنمۇ بۇ نەرسىلەرنى كۆردۈمغۇ ؟ . . . دىلى ئازار يېمىگەن ② كىم قالدى ؟ »

لېكىن قانداق ئويلىسامۇ ئۆزۈمنى ئاقلىغۇدەك بىر سۆز تاپالمىدىم . مېنىڭ بىرلا ئېغىز سۆزۈم — « قوشۇلىمەن » نىڭ ئاستىغا ئىسمىمنى ئۆز قولۇم بىلەن يازغانلىقىم ئۇنىڭ پېشكەللىكىگە ئۇچرىشىنىڭ ③ باشلىنىشى ۋە ئاساسى سەۋەبى . بۇنىڭغا زادىلا گەپ سىغمايدۇ ④ . ئەمدىكى گەپ ئۇنىڭغا ياردەم قىلىش ، ھېلىھەم بولسىمۇ ئۇنى رازى قىلىش ، كۆزىنىڭ ساقىيىشى ، باللىرىنىڭ ، قېرى ئانىسى ۋە قېرىنداشلىرىنىڭ ياخشى كۈن كۆرۈشى ئۈچۈن ياردەم ۋە ئاتىدارچىلىق قىلىش ⑤ ، مۇشۇ يول بىلەن ۋىجدان ئازابى بىلەن پەيدا بولغان يۈرەك يارىسىنى ساقايتىۋېلىش . . . مەن بۇنى قىلالايمەن ، چۈنكى مەن ھازىرمۇ سۆزۈمنى ئاقتۇرالايدىغان ⑥ .

@qomul0902

ئىمتىيازلىق ئادەممەن .

* * *

— رادىئو ئىستانسىسىنىڭ باشلىقى ناھايىتى كۆيۈمچان ئادەمكەن ، ئا جۇيجاڭ ، جانىنىڭ ناخشىلىرىنى تۆت قېتىم ئۈنئالغۇغا ئالدى ، جانىنىڭ ئەمگەك ھەققى ئۈچۈن تۆت يۈز نەچچە سوم پۇل بەردى ، سىزنىڭ يۈزىڭىزنى قىلدى ① — دە ، ئاجۇيجاڭ ، ھەممىلا باشلىق سىزدەك كۆيۈمچان بولسا ، ئادەملەر قانداق بەختلىك بولغان بولار ئىدى ؟ لېكىن . . . ھەي . . .

— سېلىمجان ، سىز ھېلىقى دوكلاتنى ئېلىپ مۇناسىۋەتلىك يەرلەرگە يوللاڭ ، بىز كەتكۈچە جانى ھۆكۈمەت شتاتىغا ئۆتۈۋالسۇن ② ، بېيجىڭدىن كۆزى ساقىيىپ بارسا ، ئۇنىڭ ئۇستىگە ئۆزى خىزمەتكە ئورۇنلىشىپ ئالسا ، ئۇنىڭ خەلققە تېگىدىغان پايدىسى كۆپ بولىدۇ . مەن بىزنىڭ مۇناسىۋەتلىك رەھبەرلەر بىلەن سۆزلىشىپ ھەممىنى پۈتتۈرۈپ قويدۇم . سىز رەسمىيەتلىرىنى ئۆتەشكە ماڭسىڭىزلار بولىدى .

مەن جانىنى ھېلىھەم بولسىمۇ بەختلىك قىلماقچىمەن . مانا ئالدىمدا ئۈنئالغۇ تۇرۇپتۇ . رادىئو ئىستانسىسى ئۇنىڭ ناخشىلىرىدىن ماڭىمۇ بىر نۇسخا ئېلىپ بەردى . قانداق ناخشىلار — ھە ؟ مېھمانخانىنىڭ ئايرىم خانىسىدا كرېسلودا چۆكۈپ ئولتۇرۇپ ، سائەتلەپ — سائەتلەپ ، قايتا — قايتىلاپ ئاڭلايمەن . . . ناخشا مېنى بېيجىڭدىن بەش مىڭ نەچچە يۈز كىلومېتىر يەرگە يەنى ئىلى دەرياسى بويىدىكى ساپ ھاۋالىق ، بۈك — باراقسان باغلارغا ، سالقىن شامال ، شوخ سۇلىرى جانغا ئارام بېرىدىغان ③ يېزامغا ئېلىپ كېتىدۇ . مەن كۆزۈمنى يۇمۇۋېلىپ ياشلىقىمغا قايتىمەن . ئاجايىپ گۈزەل چاغلار . . .

@Qomul0902

دوختۇرخانا ، مېھمانخانا ، يەنە دوختۇرخانا . . . كۆڭۈلەر
زېرىكىشلىك ئۆتمەكتە . لېكىن مەن ھەرقېتىم پۇرسەت تېپىپ
جاننىڭ ناخشىلىرىنى ئاڭلىغىنىمدا ، ۋۇجۇدۇمدا بىر خىل تۈگى-
مەس لەززەت ، ھاياتقا بولغان مۇھەببەت كۆچى ئۇرغۇپ تۇرغى-
نىنى سېزىمەن . راستىنى ئېيتسام ، مېنىڭ تېزرەك ساقىيىپ ئور-
نۇمدىن تۇرۇپ كېتىشىمدە تېبىبىي داۋالاش بىلەن بىللە جاننىڭ
ناخشىسىمۇ چوڭ رول ئوينىدى .
مەن بىر نەچچە ئايدىن كېيىن دوختۇردىن چىقىپ قاي-
تىشقا تەييارلاندىم .
— جاننىڭ كۆزىنى داۋالاۋاتىدۇ ، — دېدى سېلىمجان
ماڭا خۇشال بولۇپ ، — ساقىيىپ كېتىشىگە ئۈمىد چوڭ . سىز-
نىڭ ياردىمىڭىز بىلەن ئۇنىڭ خىزمەت مەسىلىسىمۇ ھەل بولدى .
تۈنۈگۈن 1 - قېتىم ئايلىق ئالدى . ئۇ تولىمۇ خۇشال . سىزنى
سۈرۈشتۈردى ، ئا جۇيجاڭنىڭ ئايالىنىڭ ئېتى نېمە ؟ ئۆزىنىڭ
ئىسمى ئابدۇلمۇ ؟ . . . — دەپ سوراپ كەتتى .
— سىز نېمە دېدىڭىز ؟
— مەن . . مەنمۇ ؟
— بىلىپ قويۇڭ ، مېنىڭ ئىسمىم ئابدۇل ئەمەس ، ئۇنىڭ
سۈرۈشتۈرگەن ئادىمىمۇ مەن ئەمەس .
سېلىمجان ئۈچۈن بىزنى تېپىشتۇرۇش ① قانچىلىك كۆ-
ڭۈللۈك بولسا ، مېنىڭ ئۈچۈن شۇنچىلىك قايغۇلۇق ۋە قورقۇنچ-
لۇق ئىدى . مەن ئۆزۈمگە ئازاب تېپىۋالماسلىق ئۈچۈن سىر ساق-
لىشىم لازىم .

* * *

يۈرەك يارىسىنى داۋالايدىغان دوختۇر بارمىدۇ ؟ ئازار يې

@Qomul0902

گەن دىل ئۈچۈن ئازار بەرگۈچىنىڭ پۇشايمان قىلىشى، تەسەللى بېرىشى قانچىلىك ئارام؟ بۇ خۇددى دارغىغا شۇك چىقىرىش ①، قېرىغان يۈرەكنى ياشارتىشقا ئورۇنغاندەكلا بىر ئىشكەن. ئازار يېگەن يۈرەكنىڭ يارىسىنى ساقايتىمەن دەپ ئۆتكەن ئىشلارنى يادىغا سېلىۋەرسەڭ، ئۇ يارا تېخىمۇ يامانلىشىدىكەن...

مەن بېيجىڭدىن ساقىيىپ قايتتىم. كەلگەندىن بېرى ئۆيدىكىلەرگە جانى توغرىسىدا ھېچنېمە دېمىدىم. لېكىن قولۇمدىن كېلىشىچە ياردەم قىلدىم. يېقىندا سېلىمجان جانىنىڭ قايتىپ كەلگەنلىكىنى، كۆزى ياخشى بولمىغانلىقىنى ئېيتتى.

مەن قېرىلارغا خاس بولغان يۇمشاق كۆڭۈللۈك بىلەن ئۇنىڭغا ئېچىندىم. ئۆزىنىڭ ياشلىقىنى ئەسلەشنى ئەڭ چوڭ كۆڭۈل ئارامى بىلىدىغان بىزدەك قېرىلار ئۈچۈن، سادىق دوستلارنى، پۈتۈن ھاياتىدا ساڭا بەخت ۋە خۇشاللىق كەلتۈرۈش ئۈچۈنلا ئىنتىلگەن كۆڭۈلچەك دوستلارنى ئەسلەش تولىمۇ كۆڭۈللۈك ئىش.

مەن ھەر كۈنى كەچقۇرۇن يالغۇز خانەمدە ② ئولتۇرۇپ ياشلىقىمنى، قىممەتلىك دوستلىرىمنى ئەسلەيمەن. مانا شۇنداق قىلىپ، ئۆلۈم ۋەھىمىسى ③ بىلەن دەككە ــ دۈككىگە چۈشىدىغان ④ كۆڭۈلسىزلىكلەرنى نېرى ھەيدەيمەن.

خىيالمۇ ئۆز نۆۋىتىدە بىر بايلىق. ئىنسان خىيال بىلەن مۇراد ــ مەقسىتىگە يېتىپ، ئۆزىنى بەختلىك قىلالايدىغان خىيالپەرەست مەخلۇق.

كۆزۈمنى يېرىم يۇمدۇم. پىيالىدىكى قايناق چايدىن چىقىۋاتقان يۇمشاق ھور بىردىنلا ئاق بۇلۇتقا ئايلاندى، ئۇ بۇلۇتلار تاغنىڭ چوققىسىغا قونۇش ئۈچۈن تۆۋەنلىدى. مەن خىيال قاناتلىرىم بىلەن ئىلى دەرياسى بويىدىكى قويۇق توقايلىقتا⑤

@Qomul0902

چۈشۈپ، كىگىز ئۈستىدە يامپاشلاپ ياتتىم. ئالدىمدا دەريا شاۋ-
قۇن بىلەن ئېقىۋاتىدۇ، بېشىمدىكى تال شېخىدا بۇلبۇل مەست
بولۇپ سايراۋاتىدۇ، قەدىردان ئاغىنەم نەبى مېنىڭ كۆڭلۈمنى
كۆتۈرۈش ① ئۈچۈن پۈتۈن ۋۇجۇدى بىلەن دۇتتار چېلىۋاتىدۇ،
ئۇنىڭ قارايغان، قاتمال بارماقلىرىدىن كۆزگە كۆرۈنمەيدىغان،
ئادەمنىڭ يۈرىكىگىلا بېرىپ تېگىدىغان ئاۋاز دولقۇنلىرى ئاجرى-
لىپ چىقىدۇ-دە، سېھىرلىك كۈچ بىلەن ئادەمنى مەست قىلى-
دۇ، بۇلبۇل نېمىشقا شاختىن-شاخقا سەكرىمىسۇن، نېمىشقا
چاڭگىلداپ سايرىمىسۇن... مانا نەبى ناخشا ئېيتماقتا. ۋۇي، نې-
مىشقا بېشىنى دۇتتارنىڭ يۈزىگە يېقىۋېلىپ ئېيتىدى-
غاندۇ، بۇنداق قىلمايتتىغۇ...
— ئاڭلاۋاتامىلا، ناخشا... جانى...
مەن خىيالدىن چۆچۈپ ئايالىمغا قارىدىم. ئۇ كۈلۈپ تۇ-
رۇپ ماڭا رادىئونى شەرەت قىلىۋېتىپتۇ ②. خىيالىم بىلەن ئوگۇم
ئارىلىشىپ كەتكەن ئىكەن-دە.
— جانى! — دېدى ئۇ تەكرارلاپ، — نەبىنىڭ
ئۆزىلا-ھە؟
دالاندىكى ئۇزۇن كرېسلودا قىزىنى قۇچاقلاپ ئولتۇرغان
گۈلناردىن ئەنسىرەپ ئايالىمغا ئالىيىپ قارىدىم. ئۇ قورسىقىمدى-
كىنى دەرھال چۈشەندى-دە، ئۇھ تارتىپ قويۇپ:
— باللىق چاغلىرى... يادىدا تۇرامدۇ، ھازىر ئېرى
بىلەن ياخشىغۇ، مانا ئۈچ باللىق بولدى. ئەمدى ئۇنى ئاياپ
كەتكىنىنى! — دېدى.
ناخشا، يۈرەكنى ئېزىدىغان ③ مۇڭلۇق ناخشا، ئارمان ۋە
ئېچىنىش تۇيغۇلىرى بىلەن پىشقان تونۇش ناخشا. كۆزلىرىم تۇ-
مانلاشتى. بېشىم ئېغىرلاشتى. ماڭا ئۆمۈر بويى خۇشاللىق

@Qomul0902

بېغىشلاشقا ۋەدە قىلغان ئىلى ناخشىسى بۈگۈن نېمىشقا يۈرەكنى
ئېزىدۇ ، نېمىشقا مۇڭلاندۇرىدۇ ؟ . . .
جىمجىت ، گۈلنارنىڭ قۇچىقىدا ئۇخلاپ قالغان نەۋرەملا
ئارىلاپ ـ ئارىلاپ مىدىرلاپ قويىدۇ . جىمجىت ، ناخشا ياڭرىماق-
تا . مەن يەنە خىيال دېڭىزىغا شۇڭغۇپ ياشلىقىمغا قايتقان بىرلا-
تىم . بىردىنلا بىرسىنىڭ ئۆپكىدەپ يىغلاۋاتقانلىقىنى ئاڭلاپ قال-
دىم . قارىسام گۈلنار يىغلاۋېتىپتۇ . مەن قىزىمنىڭ كۆز يېشىنىڭ
نەۋرەمنىڭ يۈزىگە چۈشكىنىنى كۆرۈپ قالدىم .
مانا گۈلنارمۇ ياشلىقىنى ئەسكە ئېلىپ ئازابلانماقتا ، دېمەك
ئۇنىڭ قەلبىدىمۇ جاراھات قالغان ① ئىكەن ـ دە . . .
مەن بېشىمنى چاڭگاللاپ تۇتۇپ يەرگە قارىدىم : قىزىم-
دىن ئەپۇ سورايمۇ ؟ ئەپۇ سوراش ئۇنىڭغا قانچىلىك ئارام بېرەر ؟
ياق ، بۇنىڭ ھاجىتى يوق .
مەن ئۆزۈمگە قاتتىق ۋەدە بەردىم . جانىنىڭ كۆزىنى ئۆ-
زۈم داۋالىتىپ ساقايتىمەن . تۆت كۈن بولسىمۇ ئۇ باللىرىنى ،
يېقىنلىرىنى كۆرۈۋالسۇن ، ئۇ مېنىڭدىن رازى بولۇپ قالسۇن ، شۇ
يول بىلەن مۇنۇ قىزىمنىڭ يۈرەك قاتلىمىدىكى نامەلۇم چىگىشلەر
يېشىلىپ قالار . قېرىغىنىمدا بولسىمۇ يېقىنلىرىمنى رازى قىلىپ
دۇنيادىن ئۆتەي . . .
لېكىن بىردىنلا نەۋرەم يىغلاپ كەتتى . دېمەك . كۆز يې-
شىدىن ئەندىكىپ ئويغانغان ئوخشايدۇ . مەن ئەلەم بىلەن پىچىر-
لىدىم : جانىنى بىر يول بىلەن خوش قىلارمەن ، بەلكى ئۇ رازى
بولۇپمۇ قالار ، لېكىن ئۇلارنىڭ ئارمان بىلەن ئۆتكەن ياشلىقىنى
قايتۇرۇۋالغىلى بولمايدۇ ② . قىزىم ، داداڭنى دورىما : داداڭ ئۆز
بەختى ئۈچۈن قىزىنى بەختسىز قىلدى . سەن بولساڭمۇ قىزىڭ
ئۈچۈن بەخت تىلە . ھەرگىزمۇ ئۆز بەختىڭ ئۈچۈن قىزىڭنىڭ

@Qomul0902

بەختىنى قۇربان قىلما . ئاتا ـ ئانىلار بالىلارنىڭ بەخت ئارزۇلىـ
رىنى ئۆز نەپسى ئۈچۈن قۇربان قىلىۋەرسە ، بىزنىڭ شورىمىز
قۇرۇيدىكەن . . .

1981 ـ يىل 5 ـ ئاي ، بېيجىڭ .

@Qomul0902